

ΘΕΜΑ 8^ο
(ΞΕΝΟΦΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΧΙ,7-10)

- Σὺ μὲν παίζεις, ἔφη ὁ Ἰσχύμαχος, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ δὲ ὅμως σοι διηγῆσομαι ἃ ἐγὼ ὅσον δύναμαι πειρῶμαι ἐπιτηδεύων διαπερᾶν τὸν βίον. ἐπεὶ γὰρ καταμεμαθηκέναι δοκῶ ὅτι οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις ἄνευ μὲν τοῦ γινώσκειν τε ἃ δεῖ ποιεῖν καὶ ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ταῦτα περαίνηται οὐ θεμιτὸν ἐποίησαν εὖ πράττειν, φρονίμοις δ' οὖσι καὶ ἐπιμελέσι τοῖς
- 5 μὲν διδόασιν εὐδαιμονεῖν, τοῖς δ' οὐ, οὕτω δὴ ἐγὼ ἄρχομαι μὲν τοὺς θεοὺς θεραπεύων, πειρῶμαι δὲ ποιεῖν ὡς ἂν θέμις ἦ μοι εὐχομένῳ καὶ ὑγείας τυγχάνειν καὶ ῥώμης σώματος καὶ τιμῆς ἐν πόλει καὶ εὐνοίας ἐν φίλοις καὶ ἐν πολέμῳ καλῆς σωτηρίας καὶ πλούτου καλῶς αὐξομένου. καὶ ἐγὼ ἀκούσας ταῦτα· Μέλει γὰρ δὴ σοι, ὦ Ἰσχύμαχε, ὅπως πλουτῆς καὶ πολλὰ χρήματα ἔχων πολλὰ ἔχης πράγματα τούτων ἐπιμελόμενος;
- 10 Καὶ πάνυ γ', ἔφη ὁ Ἰσχύμαχος, μέλει μοι τούτων ὧν ἐρωτᾷς· ἡδὺ γὰρ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, καὶ θεοὺς μεγαλείως τιμᾶν καὶ φίλους, ἂν τινος δέωνται, ἐπωφελεῖν καὶ τὴν πόλιν μηδὲν <τὸ> κατ' ἐμὲ χρήμασιν ἀκόσμητον εἶναι. Καὶ γὰρ καλά, ἔφην ἐγὼ, ὦ Ἰσχύμαχε, ἐστὶν ἃ σὺ λέγεις, καὶ δυνατοῦ γε ἰσχυρῶς ἀνδρός· πῶς γὰρ οὐ; ὅτε πολλοὶ μὲν εἰσὶν ἄνθρωποι οἱ οὐ δύνανται ζῆν ἄνευ τοῦ ἄλλων δεῖσθαι, πολλοὶ δὲ ἀγαπῶσιν, ἂν
- 15 δύνωνται τὰ ἑαυτοῖς ἀρκοῦντα πορίζεσθαι.

ΣΧΟΛΙΑ

- 1 **Σὺ μὲν παίζεις:** *ἀντιμετωπίζεις το θέμα ως παιχνίδι*. **ἃ ἐγὼ...πειρῶμαι:** φαινομενικά αναφορική πρόταση, η οποία όμως εξ αιτία του 'διηγῆσομαι' μετατρέπεται σε πλάγια ερώτηση, και συντακτικά γίνεται αντικείμενό του. Η αντωνυμία είναι αντικείμενο στο ρ.
- 2 **ὅσον δύναμαι:** αναφορική επιρρ. πρόταση του ποσού. Η αντωνυμία είναι αιτιατική επιρρ. του ποσού ή του μέτρου. **ἐπιτηδεύων διαπερᾶν τὸν βίον:** η μτχ. είναι συνημμ. στο υποκ. του ρ. 'διηγῆσομαι', και είναι χρονική – το σύγχρονο: *ἐνώ προσπαθῶ να..*'. Το απαρέμφατο που ακολουθεί είναι αντικ. στην μτχ. και η αιτιατική του ουσιαστικού είναι αντικ. στο απαρέμφατο.
- 3 **ὅτι οἱ θεοὶ...:** ειδική πρόταση αντικείμενο στο απαρέμφ. 'καταμεμαθηκέναι'. Το ρ. είναι το 'ἐποίησαν' αρκετά πιο κάτω. **τοῖς ἀνθρώποις:** δοτική προσωπική στην πιο κάτω απρόσωπη έκφραση 'οὐ θεμιτόν'. **ἄνευ μὲν τοῦ γινώσκειν:** εμπρόθετος προσδιορισμός της εξαίρεσης, και στην θέση του ουσιαστικού υπάρχει το έναρθρο απαρέμφατο. **ἃ δεῖ ποιεῖν:** φαινομενικά αναφορική πρόταση, ουσιαστικά πλάγια ερώτηση, αντικείμενο στο απαρέμφατο 'γινώσκειν'. **καὶ ἐπιμελεῖσθαι:** το 'καί' δεν ενώνει το 'ποιεῖν' με το 'ἐπιμελεῖσθαι', αλλά τα απαρέμφατα, 'γινώσκειν' & 'ἐπιμελεῖσθαι' δημιουργώντας δυο εμπρόθετους επιρρ. προσδιορισμούς της εξαίρεσης: 'ἄνευ τοῦ γινώσκειν' & 'ἄνευ τοῦ ἐπιμελεῖσθαι'. Η ύπαρξη του 'τε...καί' σημαίνει ότι ενώνονται μεταξύ τους πάντοτε η λέξη που βρίσκεται πριν από τον 'τε' και η λέξη μετά τον 'καί'.
- 4 **ὅπως ταῦτα περαίνηται:** επίσης πλάγια ερώτηση αντικείμενο στο 'ἐπιμελεῖσθαι'. Προσέξτε ότι η ἐγκλιση του ρ. είναι στην Υποτακτική ενεστώτα, και έτσι η πλάγια ερώτηση εκφράζει 'απορία': ὄχι *με ποιό τρόπο*

- ολοκληρώνονται αυτά', αλλά 'με ποιόν τρόπο να ολοκληρώνονται αυτά'. οὐ θεμιτὸν ἐποίησαν εἶ
πράττειν: το ρ. 'ἐποίησαν' ανήκει στην ειδική πρόταση. Αντικείμενό του είναι η απρόσωπη έκφραση 'οὐ θεμιτὸν <εἶναι>', και το 'εἶ πράττειν' είναι υποκείμενο στην απρ. έκφραση: 'εἶ πράττω = *ευτυχῶ*'.
φρονίμοις δ' οὔσι καὶ ἐπιμελέσι: η μτχ. είναι συνημμ. στο 'τοῖς ἀνθρώποις', και είναι υποθετική. Τα επίθετα συνδέονται με τον 'καί', και είναι κατηγορούμενα.
- 5 **ἄρχομαι μὲν τοὺς θεοὺς θεραπεύων:** 'ξεκινῶ να λατρεύω τους θεούς', η μτχ. είναι κατηγορηματική.
- 6 **πειρῶμαι δὲ ποιεῖν ὡς ἂν θέμις ἦ μοι:** μια κύρια πρόταση: 'πειρῶμαι δὲ ποιεῖν = *προσπαθῶ να ενεργῶ*' και ακολουθεῖ μια δευτερεύουσα αναφορική επιρρηματική του τρόπου 'ὡς ἂν θέμις ἦ μοι = *έτσι όπως μου επιτρέπεται – στα πλαίσια που μου δίνει ο νόμος*'. Η αναφορική επιρρ. του τρόπου είναι συγχρόνως και υποθετική με απόδοση το ρ. 'πειρῶμαι', και δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν και μέλλον. Η ρ. έκφραση 'θέμις ἦ μοι' είναι απρόσωπη. **εὐχομένῳ:** μια μτχ. συνημμένη στην δοτική προσωπική 'μοι', και είναι συντακτικά και αποδίδει επιρρηματικά τον χρόνο – σύγχρονο 'ενῶ εὐχομαι – καθόσον εὐχομαι'. **τυγχάνειν:** αντικείμενο στην μτχ. 'εὐχομένῳ'. **ὑγιείας καὶ ῥώμης:** αντικείμενα σε γενική πτώση στο απαρέμφατο 'τυγχάνειν'. Όλες οι γενικές που ακολουθούν είναι ίδιες, αντικείμενα στο απαρέμφατο.
- 8 **καὶ ἐγὼ ἀκούσας ταῦτα:** εννοεῖται το ρ. 'εἶπον', δηλ. 'ο Σωκράτης'. Η μτχ. είναι συνημμ. χρονική.
- 9 **ὅπως πλουτῆς καὶ... πολλὰ ἔχης πράγματα:** δυο δευτερεύουσες προτάσεις, πλάγιες ερωτήσεις με υποτακτική απορία: 'σε ενδιαφέρει, Ισχυόμεχε, με ποιό τρόπο να πλουτίσεις, και με ποιό τρόπο να έχεις πολλά αγαθά...'. Και οι δυο προτάσεις είναι υποκείμενα στο απρόσωπο ρ. 'μέλει σοι'. Το ουσιαστικό 'πράγματα' είναι αντικ. στο ρ. 'ἔχης', και το επίθετο 'πολλά' είναι κατηγορηματικός προσδιορισμός: όχι 'αγαθά που είναι πολλά', αλλά '...που να είναι πολλά'. **πολλὰ χρήματα ἔχων:** η μτχ. είναι συνημμ. στο υποκ. του ρ. 'ἔχης', και είναι επιρρ. τροπική. Το ουσιαστικό 'χρήματα' είναι αντικείμενο της μτχ., και το επίθετο 'πολλά' είναι ίδιο με το επόμενο: όχι 'με το να έχεις χρήματα που είναι πολλά', αλλά '...που να είναι πολλά'. **τούτων ἐπιμελόμενος:** συνημμ. μτχ. χρονική – σύγχρονο 'ενῶ συγχρόνως φροντίζεις αυτά τα αγαθά'.
- 10 **ὦν ἐρωτᾶς:** ἔλξη του αναφορικού, αντί 'ἅ ἐρωτᾶς'. **ἦδὺν γὰρ μοι δοκεῖ:** Το απρόσωπο ρ. 'δοκεῖ' έχει υποκείμενο την επίσης απρόσωπη έκφραση 'ἦδὺν <εἶναι>': 'έχω την εντύπωση ότι είναι ευχάριστο'.
- 11 **καὶ θεοὺς μεγαλείως τιμᾶν:** Το απαρέμφατο είναι υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση 'ἦδὺν <εἶναι>', και το ουσιαστικό είναι αντικείμενο στο απαρέμφατο. **καὶ φίλους...ἐπωφελεῖν:** το 'καί' συνδέει το απαρέμφατο αυτό με το 'τιμᾶν', οπότε συντακτικά είναι ίδια, και το ουσιαστικό είναι αντικείμενο στο απαρέμφατο. **ἂν τινος δέωνται:** υποθετική πρόταση με απόδοση το απαρέμφατο 'ἐπωφελεῖν', και δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν – μέλλον.
- 12 **καὶ τὴν πόλιν μηδὲν...ἀκόσμητον εἶναι:** το 'καί' συνδέει τα δυο προηγούμενα απαρέμφατα με το 'εἶναι' με τον ίδιο συντακτικό ρόλο, δηλ. όλα είναι υποκείμενα στην απρόσωπη έκφραση 'ἦδὺν εἶναι'. Το 'μηδὲν' είναι αιτιατική επιρρηματική της αναφοράς 'ὡς προς τίποτε'. **<τὸ> κατ' ἐμὲ** εμπρόθετος προσδιορισμός της αναφοράς 'ὅσο εξαρτάται από ἐμένα'. **χρήμασιν:** δοτική του μέσου.
- 13 **ἃ σὺ λέγεις:** αναφορική πρόταση σε θέση υποκειμένου. **καὶ δυνατοῦ...ἀνδρός:** το 'καί' συνδέει το προηγούμενο κατηγορούμενο 'καλὰ' με την γενική 'ἀνδρός', η οποία επειδή κι αυτή εξαρτάται από το ρ. 'ἐστίν' είναι γενική κατηγορηματική της ιδιότητας: 'ὅλα αυτά τα οποία λες είναι καλά και χαρακτηριστικό γνώρισμα του δυνατοῦ ἀνδρα', το επίθετο είναι επιθετικός προσδιορισμός. **πῶς γὰρ οὐ; ὅτε πολλοὶ μὲν εἰσὶν ἄνθρωποι:** προηγείται μια ευθεία ερώτηση, κύρια πρόταση, και ακολουθεῖ μια δευτερεύουσα χρονική με τον 'ὅτε': 'και πῶς δεν συμβαίνει έτσι; όταν...'. Το ερωτηματικό κανονικά θα ἔπρεπε να τεθεῖ στο τέλος της περιόδου μετὰ το απαρέμφατο 'πορίζεσθαι'. Όταν η περίοδος είναι μεγάλη – όπως

εδώ – και η ευθεία ερώτηση είναι πρώτη στην σειρά, τότε για να μη χαθεί η έμφαση της ερωτήσεως, το ερωτηματικό τίθεται αμέσως μετά, κι όχι στο τέλος της περιόδου, όπως θα το περιμέναμε.

- 14 εἰσὶν ἄνθρωποι:** το ρ. είναι υπαρκτικό και το ουσιαστικό είναι υποκείμενο. ἄνευ τοῦ ἄλλων δεῖσθαι: εμπρόθετος προσδιορισμός της εξαίρεσης, και στην θέση του ουσιαστικού υπάρχει έναρθρο απαρέμφατο. Η γενικής της αντωνυμίας είναι αντικ. στο απαρέμφατο: ἄλλων': ἄνθρώπων': το πνεύμα της πρόταση είναι ότι *‘κάποιοι δεν μπορούν να ζήσουν χωρίς να έχουν συνεχώς την ανάγκη των άλλων’*. πολλοὶ δὲ ἀγαπῶσιν: ενν. ἴσῃν ἄνευ τοῦ ἄλλων δεῖσθαι = *αντιθέτως πολλοὶ ἄνθρωποι δέχονται να ζουν χωρίς την βοήθεια άλλων’*. Το ρ. ἄγαπῶν' δεν σημαίνει ό,τι και σήμερα. Η σημασία του ρ. είναι *‘προτιμῶ, αποδέχομαι’*.
- 15 ἂν δύνωνται τὰ ἑαυτοῖς ἀρκοῦντα πορίζεσθαι:** υποθετική πρόταση με απόδοση το ρ. ἄγαπῶσιν', το οποίο όμως βρίσκεται σε δευτερεύουσα χρονική πρόταση, οπότε ο υποθ. λόγος είναι πλάγιος. Το είδος του αναφέρεται στην αόριστη επανάληψη στο παρόν – μέλλον. Το απαρέμφατο είναι αντικείμενο στο ρ., και η έναρθρη μτχ. ἄρκοῦντα' είναι ουσιαστικό – αντικείμενο στο απαρέμφατο. Η δοτική ἑαυτοῖς' συντάσσεται με την μτχ. και είναι δοτική αντικειμενική, αλλά επειδή βρίσκεται ανάμεσα σε άρθρο και όνομα, είναι και σε θέση επιθετικού προσδιορισμού.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

—Εσύ λοιπόν Σωκράτη, είπε ο Ισχόμαχος, αντιμετωπίζεις το ζήτημα ως παιχνίδι, εγώ όμως θα σου διηγηθώ ποιὰ πράγματα κάνω στον βαθμό που μπορώ, στην προσπάθειά μου να περάσω την ζωή μου. Επειδή θεωρώ ότι έχω μάθει αρκετά καλά πως οι θεοὶ θέσπισαν για τους ανθρώπους ότι δεν είναι νόμιμο να ευτυχούν χωρίς πρώτον να γνωρίζουν ποιὰ πράγματα πρέπει να κάνουν, και δεύτερον να φροντίζουν με ποιό τρόπο αυτά να ολοκληρώνονται, ενώ αν είναι συνετοὶ επιμελείς, σε κάποιους επιτρέπουν την ευτυχία, και σε κάποιους άλλους την αρνούνται, γι' αυτόν τον λόγο εγώ ξεκινώ να λατρεύω τους θεούς, και προσπαθώ να ενεργώ όπως τυχόν είναι για μένα νόμιμο, ενώ συγχρόνως εύχομαι και την υγεία μου να έχω και την σωματική μου δύναμη και την αξία μου μέσα στην πόλη και την καλή αντιμετώπιση από τους φίλους μου και την σωτηρία μου σε καιρό πολέμου και ένα πλούτο που να αυξάνεται ευπρεπώς.

—Τότε εγώ μετά απ' αυτά που άκουσα είπα: Άρα λοιπόν, Ισχόμαχε, εσύ ενδιαφέρεσαι με ποιόν τρόπο να πλουτίσεις και με ποιόν τρόπο έχοντας πολλά χρήματα να αποκτήσεις πολλά αγαθά ενώ συγχρόνως τα φροντίζεις αυτά;

—Ακριβώς, είπε ο Ισχόμαχος, αυτά τα πράγματα με απασχολούν τα οποία με ρωτάς. Γιατί μου φαίνεται, Σωκράτη, ότι είναι ευχάριστο πράγμα και τους θεούς να τιμώ με μεγαλοπρέπεια, και τους φίλους, αν χρειάζονται κάτι, να τους ωφελώ, και η πόλη σε τίποτε να μην είναι αστόλιστη με χρήματα, όσο εξαρτάται από εμένα.

—Πράγματι, Ισχόμαχε, είπα εγώ, καλά είναι αυτά πους λες, και είναι γνώρισμα ενός αποφασιστικού με ισχύ άνδρα. Και πώς να μην είναι έτσι; όταν πολλοὶ ἄνθρωποι υπάρχουν οι οποίοι δεν μπορούν να ζουν χωρίς την βοήθεια άλλων, ενώ από την άλλη μεριά πολλοὶ είναι ικανοποιημένοι, αν μπορούν εξασφαλίζουν τα άκρως απαραίτητα για τον εαυτό τους.